

*Проскуріна Т. В.,**старший викладач кафедри сучасних європейських мов**Харківського інституту фінансів**Київського національного торговельно-економічного університету*

МЕТАТЕКСТУАЛЬНІСТЬ ПРОЗИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Анотація. У статті досліджуються метатекстуальні особливості прозових творів Лесі Українки у філософсько-культурному контексті кінця XIX – початку XX століття, а також проблема співвідношення автора, читача й тексту в естетиці модернізму, розмаїття інтерпретаційних моделей твору.

Ключові слова: модернізм, метатекст, інтенціональність, інтерпретація творчості, дискурс, бінарні концепти, суб'єктивізм, метасистема.

Постановка проблеми. Складність літературознавчого аналізу художньої творчості доби кінця XIX – початку XX століття обумовлена кардинальними змінами в гуманітарній царині: у філософії – кризою позитивізму, у мистецтві – посиленням модерних проявів (дистанціювання від естетики реалізму, гомотризм, дифузія напрямів, течій, трансформація змістоутворюючих і формотворчих елементів, психологізм тощо).

У центрі уваги митців опинилися філософсько-моральні проблеми, представлені бінарними концептами: ілюзія і реальність, свій і чужий, свобода і несвобода волі, обов'язок і бажання, герой і юрба, кохання і ненависть, вірність і зрада, гріх і спокута тощо, теоретичним підґрунтям осмислення яких стала «філософія життя» в її модерних інтерпретаціях (А. Бергсон, А. Шопенгауер, Ф. Ніцше, О. Шпенглер та інші).

Аналізуючи основні тенденції розвитку української і світової літератури злам століть, можна виділити морально-естетичні трансформації життєвого світу особистості, позначені нестабільністю й мінливістю психічних станів, зіткненням художніх здобутків і досвіду різних часів і поколінь. Духовна криза окресленого періоду зумовлюється суспільно-політичною, історичною та економічною ситуацією, пошук шляхів виходу з якої вивів літературу у філософську площину. Народжуються нові підходи до тлумачення моделі «людина – світ», у яких важливе місце посідають проблеми психології, підсвідомого і несвідомого.

Особливість інтерпретації літературної парадигми цього періоду пов'язана з епохою модернізму в європейській і українській культурі. Модернізм як явище культурного синтезу набуває підкреслено суб'єктивного змісту. Відбувається активізація всіх засобів опосередкованого самовираження авторського «Я», коли «для прози характерні пошуки актуалізації лірики, а для поезії – активне вторгнення засобів епічного і драматичного тощо» [1, с. 9].

Питання розмаїття проявів і функціонування модернізму в літературі XX століття вийшло за межі компетенції лише літературознавства і набуло статусу культурно-інтерпретаційної проблеми. Літературно-критичні дискурси, які сформувались упродовж минулого століття, представлені феноменологією, структуралізмом, постструктуралізмом, рецептивною естетикою, деконструктивізмом. Новітні концепції і теорії, що мали за своє джерело філософію, психоаналіз, лінгвістику, етику та

естетику, антропологію, докорінно змінили підходи до аналізу літературних процесів і явищ.

Ранньомодерністська практика в українській літературі характеризується синкретизмом напрямів, течій, стилів, тенденцій: неоромантизм, імпресіонізм, символізм, експресіонізм на основі таких рис, як суб'єктивізм, активність, енергія особистісної інтерпретації дійсності, орієнтація на вольове, діяльне начало. Важливу роль у цьому процесі відіграла прозова творчість Лесі Українки.

Епічна спадщина письменниці за широтою проблематики й оригінальністю поетики посідає менш значне місце, ніж її поезія і драматургія, проте до прози вона свідомо зверталася упродовж усього творчого життя, про що свідчить жанрове розмаїття епосу: образок, нарис, казка, оповідання, повість (усього 22 прозові твори).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням теоретичного дискурсу модернізму присвячені наукові праці Т. Гундорової, С. Павличко, Н. Шумило, М. Моклиці, Я. Поліщука, В. Моренця [2; 3; 4; 5; 6; 7], інших дослідників.

Незважаючи на дослідницький інтерес до життя і творчості Лесі Українки з боку вітчизняних і зарубіжних науковців, царина її художньої прози потребує уваги й ґрунтовного вивчення з позицій сучасного літературознавства. У монографіях Л. Кулінської, Т. Третяченко [8; 9; 10] – оригінальних, цікавих працях – новелістика Лесі Українки студіюється з погляду цілісного аналізу твору: обставини написання тексту, виникнення творчого задуму, тема, ідея, художні засоби та образи, сюжет і композиція, мова твору, проте акцентовані аспекти не вичерпують переліку ракурсів вивчення прозової спадщини мисткині. Упродовж багатьох десятиліть намагання схарактеризувати белетристичні твори Лесі Українки лише з позицій романтизму, реалізму або натуралізму сформували певний стереотип оповідача у свідомості багатьох поколінь і не сприяли глибокому аналізу й високій оцінці «малої» прози письменниці.

Серед літературознавців нового, нерадянського рівня, які з сучасних методологічних позицій дослідили світоглядно-естетичні парадигми, що вплинули на творчість Лесі Українки, у тому числі епічну, – Т. Гундорова [2], М. Кармазіна [12], М. Моклиця [5], інші. О. Забужко [11], Я. Поліщук [6], М. Зубрицька [13] з погляду новітніх тенденцій і підходів до вивчення художньої спадщини письменниці (теорії рецептивної естетики, феноменологічної критики, деконструктивізму) пропонують досягнути її як цілісності, тотожності собі самій. Останнім часом з'явилися цікаві наукові розвідки В. Сірук, О. Вісич, Н. Колошук [14, 15, 16], присвячені белетристиці Лесі Українки. Відповідно розширюються можливості всеохоплюючого бачення літературних явищ у синергетичному контексті – розумінні літератури як великої системи, здатної до саморегуляції, з прямими і зворотними зв'язками (автор – текст – читач). Відтак змінюється роль читача, який виступає як співавтор.

Перспективним стає цілісний аналіз прози письменниці як метатексту.

Незважаючи на дослідницький інтерес до творчості Лесі Українки, метатекстуальні особливості епічного доробку й творчі інтенції Лесі Українки-прозаїка залишаються й досі не вивченими.

У контексті нашого дослідження інтерес передусім становить проблема співвідношення автора і читача, а також тексту як проміжної ланки цього комунікативного процесу.

Метою статті є дослідження метатекстуальних особливостей прози Лесі Українки у філософсько-культурному контексті кінця XIX – початку XX століття.

Виклад основного матеріалу. Проблему метатексту у царині філології та літературознавчому аспекті зокрема в різні часи досліджували О. Потебня, М. Бахтін, А. Попович, Ю. Лотман, В. Тюпа, А. П'ятигорський, П. Тороп, Н. Фатєєва, Ж.-Ф. Ліотар та інші. Саме через поняття метатексту розкривається взаємодія векторів «автор – текст – читач».

Під метатекстом ми розумітимемо особливе післятекстове утворення, часто критичне по відношенню до претексту, звільнене від апріорної заданості смислового об'єму, перетворене на полівалентну розізнаність, самоцінний реальний феномен, який необхідно пізнати і розкодувати (Авт.).

Якщо метатекст – це код до сприйняття тексту, адресованого від автора читачеві, то читач повинен сприйняти інтенції автора й виявити творчу активність. У метасистемі «текст–користувач», крім енкодування–декодування, відбувається також спілкування [17, с. 133]. На шляху від автора до читача текст втрачає або набуває певних смислів, підтекстів, значень. Тому авторський зміст тексту з читачьким не завжди збігаються.

Таким чином, неможливість прямого контакту автора і читача через часове та просторове опосередкування, а також текстом та соціокультурним контекстом зумовила переосмислення творчої спадщини Лесі Українки, у тому числі й масиву її прози, у сучасному літературознавстві. Прозовий доробок Лесі Українки необхідно розглядати як поліструктуру, що складається з окремих елементів (новел, оповідань, нарисів, образків), які інтегрують між собою і в сукупності породжують нові смисли та інтерпретаційні моделі.

Траєкторія розвитку дискурсу читача, який зі спостерігача і реципієнта перетворився на співавтора, представлена у вітчизняному літературознавстві працями О. Потебні, М. Зерова, О. Білецького, Ю. Антонича, Р. Гром'яка, М. Зубрицької. Серед зарубіжних теорій інтерпретації тексту і рівнів його сприйняття для аналізу «малої» прози Лесі Українки найбільший інтерес становлять дослідження Р. Барта і В. Ізера. Проте вони не вичерпують усіх форм інтерпретації як методу пізнання.

Філософське осмислення процедури інтерпретації набуває різних трактувань: герменевтичне, структурно-семіотичне, постмодерністське. У контексті філософсько-герменевтичного розуміння (Ф. Шлейєрмахер, В. Дільтей) інтерпретація розглядається як осягнення смислу, об'єктивно закладеного в текст автором, котрий виступає головним джерелом смислу. Тому для інтерпретації важливо було знати біографію автора, яка б допомагала розумінню смислу його творів. Структурно-семіотичне трактування інтерпретації визначає текст як самодостатню реальність, а його смисл задається не автором, а факторами об'єктивно-структурного характеру, зокрема такими, як «порядок» і «ритміка» організації структури тексту (Р. Барт, Ю. Лотман, М. Ріфатер). Структура тексту є його об'єктивною характе-

ристикою. Інтерпретація в цьому випадку не потребує розгляду індивідуально-психологічного досвіду автора, тому що зводиться до дешифрування текстового коду, тобто основних характеристик структури тексту. Постструктуралізм узагалі проголосив «смерть автора» як джерела тексту, джерела смислу та єдиного авторитету при інтерпретуванні (Р. Барт). Згідно з постмодерністським трактуванням інтерпретація – не спосіб осягнення смислу, який містить текст, а спосіб наповнення його смислом. Крім того, у постмодерністській версії інтерпретації акцент переноситься з фігури автора (герменевтична традиція) на читача. Текст не має сам по собі ніякого смислу, він з'являється в процесі читання й постійно змінюється. Отже, текст постає як особлива реальність.

Він містить лише ті повідомлення, які прагне передати автор. Зрозуміти текст – означає зрозуміти авторські інтенції. Розуміння відбувається за рахунок стирання кордонів і будь-яких перешкод між текстом і читачем-інтерпретатором, перетворення їх на абсолютних сучасників.

На думку французького філософа, теоретика феноменологічної герменевтики П. Рікера, текст є самостійною цілісністю, тому що він неминуче відходить (відчужується) від автора, втрачає з ним зв'язок. Він містить у собі «глибоку семантику», що руйнує тканину авторської оповіді, відображає його філософський смисл, що полягає в спробі дати специфічне вирішення «пограничних ситуацій» – народження і смерті, істини й омани, любові й ненависті, інших. Та чи інша конкретна ситуація, яку описує автор, є однією з можливих актуалізацій «пограничної ситуації», що відбувається в певному соціальному і культурному контексті, тому не тільки відображає свій час, але й проектує в майбутнє можливі інтерпретаційні моделі. З огляду на вищесказане текст завжди матиме відкритий характер. Зрозуміти текст – це означає зрозуміти автора краще і глибше, ніж той розумів самого себе [18].

У процесі інтерпретації й розуміння тексту можуть виникати конфлікти між авторським і читачьким баченням, головне завдання читача (інтерпретатора) – досягнути розуміння себе, а не авторської точки зору.

Проблемі складного взаємозв'язку тексту (як предмета вивчення) і створюваного контексту (як запиту, розуміння, коментарю, заперечення), у якому реалізується пізнавальна й оцінна думка дослідника-інтерпретатора, присвятив свої праці М. Бахтін. На його думку, текст і контекст – це існуючий і створюваний тексти, які він розглядає як «зустріч» двох суб'єктів, двох авторів [19, с. 299–312].

Аналізуючи епічну творчість Лесі Українки, передусім необхідно подолати інтерпретаційну відчуженість між автором і читачем, яка мала місце впродовж багатьох років.

Д. Донцов зауважував, що Леся Українка «на цілу голову переросла хистом майже всіх сучасних письменників», проте залишалася «дивно незрозумілою, хоч і респектованою», «лишилася якимось сфінксом для покоління» [20, с. 3]. Він першим із дослідників звертає увагу на те, що Лесею передусім турбувало не про що писати, а як писати. «Інші оперували переважно ідеями і поняттями, з якими лучаться звичайно певні емоції, певні переживання душі, Леся Українка малювала нам самі ці переживання. Не те, як вони виявлялися в словах і поступках показує вона нам, лише сугерує читачеві стани душі на межі між свідомим і підсвідомим, не втискає своїх ідей у вузькі рамки трафаретних і ясних понять... Для неї мова понять була затісна...» [20, с. 24–25]. Творчість письменниці залежала від

багатогранного й специфічного бачення світу. Багатство уяви Лесі Українки було надзвичайним, тому нові мистецькі задуми й перспективи ідей не могли обмежуватися лише традиційними формами і засобами художнього вираження.

У ході системного й комплексного літературознавчого аналізу прози Лесі Українки як метатексту можна скористатися схемою, що включає такі основні етапи: визначення жанру твору; характеристика архітеконики тексту й виділення в його структурі наскрізних повторів, елементів інтегрального взаємозв'язку основних складників; розгляд наративної структури; аналіз часово-просторової організації твору (хронотопу); розгляд системи образів тексту; виділення елементів інтертексту (ремінісценцій, алюзій), що визначають зв'язок даного твору з іншими творами української і світової літератури; узагальнену характеристику ідейно-естетичного змісту тексту.

Модерна техніка оповіді Лесі Українки зумовила мозаїчність, фрагментарність, уривчастість, незавершеність, недомовленість її прозових творів, що закладає широкий діапазон інтерпретаційних можливостей читача («Святий вечір», «Ein Brief ins Weite», «Мгновени», «Екбаль-ганем» та інші). Така внутрішня текстуальна складність вимагала не пересічного реципієнта, а високоінтелектуального читача-співучасника з багатою уявою, тонкою інтуїцією, аналітичним мисленням та інтерпретаційною гнучкістю, який би міг розкодувати приховані смисли.

Леся Українка еволюціонувала в прозовій творчості від реалістичного зображення подій і героїв з елементами етнографізму («Така її доля») до екзотичної тематики й використання нових художніх засобів, позначених впливом модерної традиції в літературі («Екбаль-ганем», «Місто смутку»).

Перший великий прозовий твір письменниці – повість «Жаль», задумана на одному з конкурсів на тему «кушетка» або «канапка». Леся декілька разів переписувала повість, усвідомлюючи її недосконалість. У листі до О. Маковея 7 жовтня 1893 року вона писала: «... тепер – по трьох чи чотирьох роках – інакше б написала свій «Жаль», але ж поправляти давно написану і скінчену річ дуже трудно, бо вже ніяк не можна погодити тодішньої течії думки з теперішньою... Я признаю, що в «Жалі» багато є недотепного і «зеленого»...» [21, с. 169].

Тематика, що звучить у нарисі «Школа», також співзвучна з творами багатьох українських письменників: Панаса Мирного, І. Франка, Олени Пчілки, Дніпрові Чайки, А. Тесленка, Б. Грінченка, С. Васильченка. Посилаючи М. Павлику «І. Школу» із циклу «Волинські образки», Леся писала: «Се справжні образки з натури, сливе дописи, тільки що мені не подобається форма кореспонденційна, то я собі їх писатиму в напівбелетристичній формі, так мені самій цікавіше, а я впевнилась, що тільки те цікаво для читача, що було цікавим для пишучого» [21, с. 276]. Таким чином, Леся Українка порушила цікаве питання про комунікаційні інтенції автора і читача, а також текст, який опосередковує їхній діалог. Письменниця мислила через текст, тому художній світ прози, створений її уявою, пізнається за допомогою інтерпретаційних можливостей читачької аудиторії.

Епічні твори Лесі Українки були позбавлені широких описів, пейзажних малюнків. Наголошується тільки на найнеобхіднішому – як мислять герої з приводу певних життєвих фактів. Для розкриття внутрішнього світу персонажів письменниця використовує найрізноманітніші прийоми: внутрішній монолог, невласне пряма мова, жести та рухи, погляд, виразні деталі тощо. Називаються тільки ті зовнішні риси, що мають

безпосереднє значення для прояву людського характеру. Пое-тесу ніколи не приваблював традиційний прийом детального портретного описання. Вона віддає перевагу тим деталям у зовнішності героїв, які посилюють соціальну чи психологічну характеристику. Наприклад, у творі «Голосні струни» яскравою портретною характеристикою Насті Гриценко є розкішне волосся, її коси викликають подив і захоплення, привертають увагу, затьмарюючи фізичну ваду дівчини.

Перенесення центру ваги з комунікативної функції мови персонажів на внутрішні монологи та в невласне пряму мову допомагають розкрити справжній зміст мови героя і його намірів. Внутрішні монологи посилюють роль і значення суб'єктивних роздумів, коли на самоті зі своїм «Я» людина стає найвідвертішою. Проникнення в оповідь голосу героя насичує мову експресивно-мовними формами, суб'єктивною оцінкою, бо не завжди слова і вчинки тотожні думкам, не завжди герой говорить те, про що думає. Втім, у Лесі нечасто зустрічається невласне пряма мова в чистому вигляді. Це здебільшого синтез внутрішнього саморозкриття персонажа й авторської характеристики. В інтонаційних відтинках, синтаксисі чи стилістиці відчувається суб'єктивна самохарактеристика героя й авторський об'єктивний аналіз.

В одних творах домінує точка зору героя («Екбаль-ганем», «Мгновени»), в інших – оповідача. У повісті «Жаль» розповідь ведеться від оповідача, який вважає за потрібне висловлювати власне ставлення до зображуваного, пояснювати події чи втручатися з позафабульними зауваженнями. Така ж позиція оповідача і в «Одиноківі», у «Голосних струнах», менш активна – у «Приязні», доки не переходить у якісно нову структурно-стилістичну форму – оповідь від першої особи – «Над морем», «Сліпець» та ін.

Утім основний принцип Лесі Українки – зображувати навколишню дійсність через конкретну особу – не змінюється. Він лише стає більш виразним, коли з'являється оповідач-автор. М. Липовецький, виокремлюючи основні ознаки прозового метатексту, головною прикметою метапрози вважає тематизацію процесу творчості, репрезентацію автора-творця через текстового двійника в образі персонажа-письменника. Саме він зазвичай є автором твору, що постає об'єктом інтерпретації [22].

Отже, для мови прозових творів письменниці характерна єдність трьох основних мовних потоків – внутрішній монолог, невласне пряма мова і власне оповідь.

Предметність як складова візуалізованого художнього світу літературного твору відіграє важливу роль для характеристики персонажів. Леся Українка не перевантажує твір предметним світом. Фіксується тільки найнеобхідніше, те, що увиразнює характер героя, його становище. Детальний аналітичний опис інтер'єру зустрічається тільки в «Мгновени», і лише тому, що авторка мала на меті показати також і зворотний зв'язок – вплив обстановки, що оточує персонажа, на його настрої (а не тільки поведінку персонажа у світі речей). Предмет виступає як знак, який потрібно розкодувати (вівтар, орган, скульптури ангелів і Мадонни, квіти).

Істотне у змісті творів передається також за допомогою пейзажу, оскільки митець не просто копіює життя, а відображає його відповідно до свого власного світосприймання, до своєї ідейної позиції («Жаль», «Весняні співи», «Над морем», «Волинські образки. І. Школа», «Чотири казки зеленого шуму»). На зміну розлогим описам природи доби реалізму приходять миттєві враження від навколишнього світу.

Важливою композиційною ознакою прози Лесі Українки є принцип бінарно-семантичної опозиції «Щастя», «Метелик»). Для письменників к. XIX – поч. XX ст. зіставлення кількох точок зору на героя чи явище стало важливим засобом їхнього соціально-психологічного дослідження, що мало істотне значення для формування в читача певного ставлення до зображеного.

Письменниця у своїх епічних творах використовує різні види метатексту: фрагменти й назви інших відомих літературних чи музичних творів, цитати, алюзійні натяки, листи тощо. Наприклад, «Місто смутку» має зв'язок із драмою «Блакитна троянда», також авторка відсилає читача до Євангеліє та «Комедії» Данте Аліг'єрі. Тобто «Місто смутку», винесене в заголовок нариса, це, власне, і є пекло. Згадування історії кохання Паоло і Франчески в «Голосних струнах» перегукується з 5-ою піснею «Пекла» Данте. Такий «текст у тексті» не обмежує твір суб'єктивними авторськими інтенціями, а закликає до діалогу з читачами, які можуть належати до різних історичних епох чи культурних систем, розширюючи межі континууму «автор – текст – читач».

Висновки. Отже, Леся Українка ніколи не робила готових висновків, а залучала читача до співтворчості, залишаючи простір для його фантазії та відкриттів, для усвідомлення нових зв'язків між явищами, рефлексії. Авторський висновок, що приймається в готовому вигляді, все ж залишається авторським, а висновок, якого доходить читач – це вже його власний, знайдений і стверджений творчою уявою, його «буттям-у-світі».

Крім того, читач, активно переробляючи враження, завжди привносить власні уявлення до вже створеного художнього образу, що залежить від різних причин (суб'єктивних – набутого досвіду і знань, асоціацій, здатності до абстрагування і т. д. та об'єктивних – сприймання певного жанру, сюжету, композиції, характерів, образності тощо). Різниця полягає тільки в тому, що письменник іде від ідеї до образу, а читач – від образу до ідеї.

Перспективи подальших пошуків у даному науковому напрямку. Дослідження елементів міжтекстової взаємодії епічних творів Лесі Українки сприятиме комплексному вивченню її прозового доробку як поліструктури.

Література:

1. Моклиця М. Модернізм у творчості письменників XX століття / М. Моклиця. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1999. – Ч. 2: Зарубіжна література: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. – 1999. – 9 с.
2. Гундорова Т. Проявлення Слова. Дискурс раннього українського модернізму : постмодерна інтерпретація / Т. Гундорова. – Львів : Літопис: Львів. Держ. ун-т. Центр гуманітарних досліджень, 1997. – 297 с.
3. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі / С. Павличко – К.: Либідь, 1997. – 447 с.
4. Шумило Н. Модернізм і проблема національної іманентності / Н. Шумило // Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство : Зб. наук. праць. – Вип. 10. – Рівне: РДГУ, 2001. – С. 130–139.
5. Моклиця М. Модернізм як структура : Філософія. Психологія. Поетика / М. Моклиця. – Луцьк : Волин. держ. ун-т, 1998. – 293 с.
6. Поліщук Я. Експлікація міфу в естетиці раннього модернізму / Я. Поліщук // Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство : Зб. наук. праць. – Вип. IV. – Рівне: РДП, 1999. – С. 15–30.

7. Моренець В. Національні шляхи поетичного модерну першої половини ХХст.: Україна і Польща / В. Моренець. – Київ, 2002. – 327 с.
8. Кулінська Л. Поетика Лесі Українки / Кулінська Л. – К.: Видавництво при Київському ун-ті, 1967. – 253 с.
9. Кулінська Л. Проза Лесі Українки / Кулінська Л. – К.: Вища шк., Вид-во при Київському ун-ті, 1976. – 176 с.
10. Третяченко Т. Художня проза Лесі Українки : Творча історія / Третяченко Т. – К.: Наукова думка, 1983. – 288 с.
11. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine : Українка в конфлікті міфологій / О. Забужко. – К.: Факт, 2007. – 640 с.
12. Кармазіна М. Леся Українка / М. Кармазіна. – К.: Вид. дім Альтернативи, 2003. – 416 с.
13. Зубрицька М. Мова очей і голос душі: невербальні засоби комунікування у творчості Лесі Українки та їх рецепція / М. Зубрицька // Вісник Львів. ун-ту. – 2008. – (Серія «Мист-во»). – Вип. 8. – С. 127–132.
14. Сірук В. Діалогічний наратив у прозі Лесі Українки / В. Сірук // Молодий вчений. – 2014. – № 7 (10). – С. 126–128.
15. Вісич О. Естетика нон-фініто у творчості Лесі Українки: [монографія] / О. Вісич. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2014. – 196 с.
16. Колошук Н. Конфлікт реальності та мистецтва у белетристичній спадщині Лесі Українки / Н. Колошук // Леся Українка і сучасність : зб. наук. праць / упоряд. Н. Сташенко. – Луцьк : РВВ Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. – Т. 6. – С. 13–29.
17. Якуц Р. Іntenціональність, ритм та семантика в комунікації / Р. Якуц // Вісник Львівського університету. Філософські науки, – 2004. – Вип. 6. – С. 131–139.
18. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [за ред. М. Зубрицької]. – 2-е вид., допов. – Львів: Літопис, 2002. – 831 с.
19. Бахтин М. Проблема текста / М. Бахтин // Автор і герой. К філософським основам гуманітарних наук. – СПб., 2000. – С. 299–312.
20. Донцов Д. Поетика українського рідорджмента (Леся Українка). – Львів : Вид-во Донцових, д-ня наукового тов-ва ім. Шевченка, 1922. – 35 с.
21. Українка Леся. Зібрання творів у 12-ти т. – Т. 10. – Листи (1876–1897). [Упорядкування та приміт. В. Яременка. Ред. М. Бернштейн]. К.: Наукова думка, 1978. – С. 169–276.
22. Липовецький М. Русский постмодернизм (Очерки исторической поэтики) : [монографія] / М. Липовецький. – Екатеринбург, 1997. – 317 с.

Проскура Т. В. Метатекстуальність прози Лесі Українки

Анотація. В статті досліджуються метатекстуальні особливості прозаїчних произведень Лесі Українки в філософсько-культурному контексті кінця XIX – початку XX століття, а також проблема соотношения автора, читателя і текста в естетике модернізму, різноманітності інтерпретаційних моделей произведення.

Ключевые слова: модернізм, метатекст, інтенціональність, інтерпретація творчості, дискурс, бінарні концепції, суб'єктивізм, метасистема.

Proskurina T. Metatextuality of Lesya Ukrainka's prosaic artistic work

Summary. The article is devoted to investigation of metatextual peculiarities of Lesya Ukrainka's prose in philosophical and cultural context of the late XIX – early XX century. The author-the reader-the text interrelationship in aesthetics of modernism and diversity of interpretational models of composition is discussed.

Key words: modernism, metatext, intentionality, interpretation of artistic work, discourse, binary concepts, subjectivity, meta-system.